

DOI: 10.55643/fcaptp.4.51.2023.4115

ОЦІНКА КАПІТАЛІВ В ІНТЕГРОВАНІЙ ЗВІТНОСТІ

Андрій Чуснков

аспірант, Державний торговельно-економічний університет, помічник аудитора ТОВ "Аф "Капітал груп", Київ, Україна;
 e-mail: andrchuenk@gmail.com
 ORCID: [0000-0001-7143-0989](https://orcid.org/0000-0001-7143-0989)
 (Corresponding author)

Світлана Король

д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування, Державний торговельно-економічний університет, Київ, Україна;
 ORCID: [0000-0003-0958-8720](https://orcid.org/0000-0003-0958-8720)

АНОТАЦІЯ

Метою дослідження є аналіз методів оцінки капіталів в інтегрованій звітності підприємств та формування відповідної системи показників для визначення вартості бізнесу. Умовою відображення капіталів в інтегрованій звітності є їх оцінка, тобто характеристика з використанням системи відповідних показників.

Проведений аналіз наукових публікацій та інтегрованих звітів підприємств показав, що існують різні підходи до оцінки кожного виду капіталів. Для цього застосовують і фінансові (монетарні та немонетарні), і нефінансові показники. Кількісні показники дуже важливі для пояснення практики використання організацією різних капіталів і їх зміни. Якісні показники допомагають краще розкрити інформацію для оцінки капіталів. Не існує формалізованого чи загально визнаного переліку показників для характеристики капіталів підприємства. Отже, підприємства повинні самостійно визначати їх, виходячи з виду своєї економічної діяльності. Так само не існує однаковості щодо методів оцінки капіталів для їх відображення в інтегрованій звітності. Їх вибір залежить від обраної системи показників.

Запропонований розподіл показників на загальні й додаткові дозволяє більш систематизовано підійти до розробки їх системи за видами капіталів. Крім того, доцільно зважати на те, що певні показники можна використовувати для характеристики двох і більше капіталів.

Отримані результати відкривають нові напрями подальших досліджень, які допоможуть відповісти на питання стосовно формування загальної вартості бізнесу, зокрема: визначення та систематизація переліку універсальних показників оцінки капіталів в інтегрованій звітності (загальних), які можна застосовувати на підприємствах незалежно від їхнього виду діяльності (або / та які є найбільш актуальними для постачальників фінансового капіталу); більш детальний аналіз того, яким чином формується вартість кожного з капіталів на підприємствах та їхній вплив на загальну вартість бізнесу; визначення методів і підходів оцінки капіталів, за допомогою яких можна достовірно визначити вартість бізнесу.

Ключові слова: вартість бізнесу, інтегрована звітність, фінансовий капітал, виробничий капітал, людський капітал, соціально-репутаційний капітал, інтелектуальний капітал, природний капітал, фінансові показники, нефінансові показники

JEL Класифікація: G31, G32, M20, M40, M49

ВСТУП

За останні роки посилилась увага інвесторів до діяльності підприємств у царині екологічного, соціального та корпоративного управління (ESG). Відповідно змінилися вимоги до подання інформації про діяльність у звітності підприємств. Із переходом від фінансової звітності до інтегрованої з'явилися нові підходи до оцінки вартості бізнесу. Вони полягають у тому, що при визначенні вартості бізнесу також приділяється проблемам ESG. Інструментами для визначення вартості бізнесу виступають шість капіталів, а саме: фінансовий капітал, виробничий капітал, людський капітал, соціально-репутаційний капітал, інтелектуальний капітал та природний капітал.

Received: 14/07/2023

Accepted: 25/08/2023

Published: 31/08/2023

© Copyright
 2023 by the author(s)

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Капітали виконують важливу роль у створенні вартості бізнесу, оскільки, згідно з Міжнародною основою інтегрованої звітності (International Integrated Reporting Framework, IIRF), створення або втрата вартості відбувається шляхом підвищення, зменшення або перетворення одного виду капіталу на інший, обумовленим комерційною діяльністю підприємства [5]. Для більш достовірної оцінки вартості бізнесу необхідно спочатку визначити складові для кожного виду капіталу підприємства та їх оцінки.

На сьогодні немає формалізованих підходів до оцінки капіталів в інтегрованій звітності, зокрема чітко визначених показників, які можна застосувати для надання достовірної інформації про створення вартості підприємства.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

В останні роки процес та чинники зміни / збереження вартості капіталів і вартості бізнесу досліджувала низка науковців, серед яких: J. Martinez-Ferrero, I. Garcia-Sanchez [11], J. Martinez-Ferrero, E. Ruiz-Barbadillo, M. Guidi [12], A. Piechocka-Kaluzna, A. Tluczak, P. Lopatka [19], D. Marchiori, R. Rodrigues, S. Popadiuk, E. Mainardes [10], Z. Mengke, H. Yan, J. Yifan [13], S. Noor, A. Saeed, M. Baloch, M. Awais [16], X. Wang, J. Yu [24], K. Elmawazini, I. Chkir, F. Mrad, H. Rjiba [4]. Названі вчені відзначили зокрема такі фактори, як соціальна відповідальність бізнесу, інновації та диджиталізація. Водночас, характеристика стану та зміни вартості капіталу пов'язана з їх оцінкою та використанням певних показників.

Тому наступним кроком у вивченні зазначеної проблеми стали дослідження методів оцінки капіталів в інтегрованій звітності і, зокрема, визначення показників, які можна застосувати для достовірної оцінки капіталів у процесі інтегрованого звітування. Наприклад, Н. М. Свічкар визначила групи фінансових і нефінансових показників для аналізу капіталів підприємства в інтегрованій звітності й указала на необхідність визначення «комплексу базових показників, що підлягають розкриттю» [21]. Ряд інших авторів розглядає методичні засади оцінки певних капіталів підприємства. Зокрема, Р. М. Іванчук і О. А. Іванчук описали досвід зарубіжних країн із питань оцінки людського капіталу, узагальнили та проаналізували існуючі методики оцінки людського капіталу (персоналу) за кордоном [6]; Г. О. Партин, А. Г. Загородний і Н. І. Заєць обґрунтували можливість оцінки соціально-репутаційного капіталу з використанням фінансових і нефінансових показників [17]. Заслужують на особливу увагу наукові публікації О. О. Нес-теренко, яка провела найбільш системні й ґрунтовні дослідження за цією темою й зокрема запропонувала бінарну систему оцінки інтелектуального капіталу, що поєднує обліковий підхід та метод монітору нематеріальних активів [15]; методичні засади оцінки природного капіталу в інтегрованій звітності [14], а також статтю А. С. Крутової та О. О. Нес-теренко, у якій представлено функціональний аналіз і систематизовано показники фінансового капіталу в розрізі його функцій [8]. Важливими, на наш погляд, є дослідження зазначеної теми в галузевому розрізі. Зокрема, М. Petrova-Kirova дослідила участь окремих видів капіталів у створенні вартості підприємства в транспортному секторі та навела приклади показників, які вони застосовують [18]. М. Utku та Y. Kaуа навели приклади показників оцінки капіталів на основі аналізу інтегрованих звітів деяких банків [7]. Окремо відзначимо статтю К. Leach, А. Grigg, В. O'Connell та інших дослідників із Великобританії, Швейцарії й Данії [9], які розробили класифікацію активів-складових природного капіталу. Це дослідження не містить прямих рекомендацій щодо відображення природного капіталу в інтегрованому звіті, однак безумовно заслуговує на увагу для його ідентифікації, опису, вимірювання та управління.

Отже, маємо визнати, що науковці здійснюють непоодинокі розвідки, які спрямовані на пошуки методів оцінки капіталів підприємства з метою їх відображення в інтегрованому звіті. Однак такі дослідження переважно стосуються конкретних галузей, а отже, потребують адаптації для використання на підприємствах в інших царинах економічної діяльності. Водночас, наведені приклади показників оцінки капіталів підприємств в інтегрованій звітності є нечисленними. Теоретичне обґрунтування підходів до визначення вартості бізнесу на основі інтегрованої звітності підприємств вимагає узагальнення результатів попередніх досліджень та їх подальшого розвитку з урахуванням міжнародного та вітчизняного досвіду.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є аналіз методів оцінки капіталів в інтегрованій звітності підприємств та формування відповідної системи показників для визначення вартості бізнесу.

Окреслена мета зумовила виконання таких завдань:

- провести аналіз міжнародних регламентів у царині інтегрованого звітування, вітчизняної та зарубіжної наукової літератури, а також інтегрованих звітів зарубіжних підприємств;
- визначити показники для оцінки всіх видів капіталів, які застосовують підприємства, та особливості їх відображення в інтегрованій звітності;
- побудувати загальну систему оцінки капіталів в інтегрованій звітності;
- провести систематизацію та аналіз показників капіталів з урахуванням рекомендацій чинних регламентів у царині інтегрованого звітування, а також матеріалів наукових публікацій та інтегрованих звітів підприємств.

МЕТОДИ

Теоретичною та методологічною основою дослідження слугуватиме система загальнонаукових і спеціальних методів, серед яких: аналіз і синтез, індукція й дедукція, системний та процесний підходи, статистичні методи, економіко-математичні методи, методи оцінки, графічний метод тощо.

Для визначення підходів до оцінки капіталів і зокрема формування системи відповідних показників проведено аналіз інтегрованих звітів ряду зарубіжних підприємств. Досліджувані підприємства належать до різних сфер діяльності.

Інформаційною базою дослідження є міжнародні стандарти та методичні рекомендації, теоретичні й методологічні розробки вітчизняних і закордонних учених, інтегрована звітність вітчизняних і зарубіжних підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ

У фінансовому обліку й звітності для характеристики капіталу підприємства традиційно використовують показники фінансової звітності, до яких належать: чистий прибуток (збиток) за звітний період, інший сукупний дохід, виплати дивідендів, вилучення з капіталу, а також внески до інших видів капіталу, які входять до структури власного капіталу підприємства. Але ці показники розкривають інформацію лише про частину капіталів і, відповідно, на відміну від інтегрованої звітності, не забезпечують повної адекватної оцінки вартості бізнесу.

В інтегрованій звітності для характеристики створеної вартості бізнесу капітали підприємства розподіляють на шість видів: фінансовий, виробничий, людський, інтелектуальний, соціально-репутаційний, природний. Для оцінки кожного з них використовуються певні показники, що характеризують їх та дозволяють визначити їхню цінність. Такий підхід до оцінки капіталів в інтегрованій звітності дозволяє більш достовірно, ніж у фінансовій звітності, визначити вартість бізнесу.

Згідно з рекомендаціями Міжнародної ради з інтегрованої звітності (International Integrated Reporting Council, IIRC), процес створення вартості бізнесу відображає бізнес-модель організації. Її вхідними ресурсами є капітали, що взаємодіють і перетворюються через бізнес-діяльність для отримання певного результату в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі. У результаті такої взаємодії відбувається створення або знищення вартості для організації, її зацікавлених сторін, суспільства та навколишнього середовища [23].

Члени Технічної цільової групи IIRC, які визначили основи подання інформації про капітали, дійшли висновку, що метою інтегрованого звітування не є вимірювання всіх капіталів або їх зміни. В інтегрованій звітності інформація про капітали, способи їх використання та вплив на них різних факторів переважно має відображатися в текстовій формі [3]. Тобто мова йде про якісні характеристики капіталів та факторів їх зміни.

При цьому кількісні показники, наприклад, такі, як ключові показники ефективності (KPI) або інші показники ефективності (наприклад, [20]), можуть бути дуже важливими для пояснення практики використання організацією різних капіталів і їх зміни. Тим не менш, важливо зазначити, що розробники IIRF на початку вказують: «практично неможливо очікувати, що організації намагатимуться кількісно визначити всі капітали» [23].

Окрім цього, варто зазначити, що основною умовою відображення інформації про капітали в інтегрованій звітності є їх системна характеристика. Для цього використовують фінансові та нефінансові показники. Також розрізняють два види нефінансових показників: монетарні (одиниці виміру: тис. грн; грн / 1 особу; тис. грн / міс.; тис. грн / рік) та немонетарні (одиниці виміру: відсотки, штуки, людино-години та інші подібні одиниці виміру). Отже, розкриття інформації про капітали в інтегрованому звіті вимагає адекватної системи оцінки їхніх елементів.

Як зазначалося, науковці й практики пропонують різні варіанти показників оцінки капіталів в інтегрованій звітності. Не існує формалізованого чи загально визнаного їх переліку. Підприємства переважно самі визначають, які показники застосовувати в інтегрованій звітності, виходячи з рекомендацій IIRF та виду своєї економічної діяльності.

Проаналізувавши інтегровані звіти вітчизняних підприємств (таких як ТОВ «ДТЕК», АТ «Укрзалізниця», Система компаній «Кока-кола» в Україні та інших), можна стверджувати, що переважна більшість підприємств відображає в них інформацію, яка пов'язана з екологією та своїм впливом на навколишнє середовище. Ця інформація включає в себе витрати на певні заходи для досягнення цілей сталого розвитку. Також деякі підприємства відображають в інтегрованій звітності статистичну та аналітичну інформацію, яка пов'язана з результатами їхньої діяльності за певний період.

Інформації стосовно створення вартості капіталів, джерел формування капіталів, їх класифікації та показників, що їх характеризують не в повній мірі відповідають рекомендаціям IIRF. Також не вистачає інформації, за допомогою якої можна було б зрозуміти та оцінити, які зміни відбуваються з капіталами й вартістю бізнесу впродовж його діяльності.

IIRF визначає фінансовий капітал (financial capital) значно ширше, ніж у міжнародних стандартах фінансової звітності, та розуміє його як сукупність коштів, доступних організації, які є засобом обміну, що вивільняє свою вартість шляхом перетворення на інші форми капіталу [4]. У довідкових матеріалах [3] також зазначено, що опис фінансового капіталу зосереджується на джерелі коштів, а не на його застосуванні, яке й призводить до придбання чи перетворення інших форм капіталу. А. С. Крутова та О. О. Нестеренко, погоджуючись із цим твердженням, зазначають, що основною місією фінансового капіталу є фінансово-інвестиційне забезпечення ефективного й сталого розвитку всієї господарської системи. Виходячи з цього, інтегрований звіт за допомогою певних показників має розкривати функції фінансового капіталу, а саме: оперативну, забезпечення платоспроможності, забезпечення фінансової стійкості, інвестиційну, відтворювальну, забезпечення прибутковості та соціально-репутаційну [8].

Для оцінки фінансового капіталу А. С. Крутова, О. О. Нестеренко [8], Н. М. Свічкарь [21], М. Petrova-Kirova [18], а також М. Utku та Y. Kaуа [7] пропонують розраховувати монетарні показники, зокрема прибуток / збиток за рік, власний капітал, а також операційний Cash-flow, ЕВІТВА (прибуток до вирахування відсотків, податків, амортизації основних засобів), EVA (економічної доданої вартості) та ринкової вартості. Крім того, А. С. Крутова, О. О. Нестеренко [8], М. Utku та Y. Kaуа [7] пропонують наводити такі немонетарні показники, як темп зміни необоротних активів, коефіцієнт достатності капіталу, чиста процентна маржа, динаміка прибутковості власного капіталу.

Викликають зацікавлення рекомендації IIRC про відображення капіталів в інтегрованій звітності [3] щодо надання інформації про обсяги коштів, які доступні організації для використання у виробництві товарів або наданні послуг, а також про кошти отримані за допомогою фінансування (наприклад, боргу, акціонерного капіталу чи грантів або отримані через операції чи інвестиції).

Аналіз інтегрованих звітів ряду зарубіжних підприємств дозволив виявити такі підходи до визначення показників оцінки фінансового капіталу підприємств (Табл. 1). У статті наведені не всі показники оцінки капіталів в інтегрованій звітності, які використовують підприємства, а лише їх частина – для прикладу.

Таблиця 1. Приклади показників оцінки фінансового капіталу в інтегрованих звітах підприємств. (Джерело: розроблено на основі [1, 2, 22, 25])

№ з/п	Джерело	Показники оцінки	
		Монетарні	Немонетарні
1	Інтегрований звіт Tata Steel за 2018 рік [22]	<ul style="list-style-type: none"> ■ товарооборот; ■ прибуток після сплати податків (PAT) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ рентабельність за EBITDA (EBITDA margin)
2	Інтегрований звіт ABN AMRO за 2020 рік [1]	<ul style="list-style-type: none"> ■ відсотки, виплачені клієнтам; ■ сплачено корпоративного податку; ■ фінансовий капітал від інвесторів 	<ul style="list-style-type: none"> ■ динаміка зміни вартості акцій
3	Інтегрований звіт Anglo Platinum за 2019 рік [2]	<ul style="list-style-type: none"> ■ дохід; ■ оголошені дивіденди; ■ наявні боргові можливості; ■ операційний free cash flow 	-
4	Методичний звіт Yorkshire Water за 2018 рік [25]	<ul style="list-style-type: none"> ■ валовий операційний прибуток; ■ пенсійні внески роботодавця 	-

Варто зазначити, що деякі підприємства також надають за текстом пояснення стосовно змін у структурі фінансового капіталу протягом звітного періоду, розподілу («вкладення») фінансового капіталу в діяльність підприємства та результатів діяльності. Це дає можливість зробити висновки про те, які ресурси були застосовані в операційній діяльності підприємства на початку року і яку вигоду це принесло в підсумку. Отже, для оцінки фінансового капіталу в інтегрованих звітах підприємства переважно використовують монетарні показники та наводять необхідні коментарі.

Згідно з IIRF, виробничий капітал (manufactured capital) – це вироблені фізичні об'єкти, які організація використовує у виробництві товарів та при наданні послуг. Найчастіше виробничий капітал створюється іншими організаціями, але також включає активи, які можуть бути створені самим підприємством для продажу або власного використання [5]. Кожне підприємство, залежно від виду діяльності, визначає характерні для нього активи виробничого капіталу та, відповідно, показники їх оцінки. Інформацію про активи, які належать до виробничого капіталу, підприємства можуть відображати з використанням і фінансових, і нефінансових показників.

Із вітчизняних науковців методи оцінки виробничого капіталу розглядає Н. М. Свічкарь і пропонує використовувати й фінансові (гудвіл), і нефінансові показники (кількість клієнтів, кількість регіонів присутності в країні). Серед зарубіжних авторів методи оцінки виробничого капіталу розглядають М. Petrova-Kirova [18], М. Utku та Y. Kaуа [7], які роблять акцент на нефінансових показниках (відношення вартості необоротних активів, а саме транспортних засобів, задіяних у роботі транспортного підприємства за певний період, до виручки від реалізації; відношення вироблених транспортних послуг (тонна на кілометр) за певний період до виручки від реалізації; кількість відділень, банкоматів у секторі).

Для характеристики виробничого капіталу IIRC рекомендує орієнтуватися на певні фізичні об'єкти – запаси (короткостроковий актив), а також будівлі, обладнання та інфраструктуру, а саме дороги, порти, мости та очисні споруди (матеріальний капітал) [3].

Зауважимо, що на зміст показників саме виробничого капіталу найбільше впливає вид економічної діяльності підприємства. Це підтверджує проведений аналіз інтегрованих звітів зарубіжних підприємств (Табл. 2).

Таблиця 2. Приклади показників оцінки виробничого капіталу в інтегрованих звітах підприємств. Примітка: * - компанія не наводить одиниць виміру, а лише говорить про наявність активів. (Джерело: розроблено на основі [1, 2, 22, 25])

№ з/п	Джерело	Показники оцінки	
		Фінансові	Нефінансові
1	Інтегрований звіт Tata Steel за 2018 рік [22]	-	<ul style="list-style-type: none"> ■ потужність TSL – необроблена сталь (МпТ) (млн тонн); ■ центри обробки сталі (кількість)
2	Інтегрований звіт ABN AMRO за 2020 рік [1]	<ul style="list-style-type: none"> ■ загальний обсяг депозитів; ■ загальні витрати на ІТ; ■ загальний обсяг позик клієнтам; ■ амортизація матеріальних цінностей; ■ загальна кількість виданих іпотечних кредитів на житло 	<ul style="list-style-type: none"> ■ кількість відділень
3	Інтегрований звіт Anglo Platinum за 2019 рік [2]	<ul style="list-style-type: none"> ■ обсяг грошових коштів, інвестований у нову технологію видобування 	<ul style="list-style-type: none"> ■ права видобування; * ■ запаси корисних копалин; * ■ головний офіс та регіональні представництва; * ■ обладнання для обробки активів (вид / кількість)
4	Методичний звіт Yorkshire Water за 2018 рік [25]	<ul style="list-style-type: none"> ■ сучасна еквівалентна вартість активів (МЕАВ); ■ вартість експортованої мережевої електроенергії (за рахунок експорту та стимулювання відновлюваних джерел) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ електроенергія з відновлюваних джерел виробляється та експортується (кВт); ■ відновлюване тепло, яке генерується та використовується на місці (кВт)

Оцінка виробничого капіталу в інтегрованій звітності вищенаведеними підприємствами здійснюється переважно за допомогою показників структури, динаміки та ефективності використання основних засобів, а також інших ресурсів підприємства із зазначенням відповідних специфічних об'єктів. Це дає можливість краще зрозуміти, які активи беруть участь у господарській діяльності, а також оцінити зміни в структурі власного капіталу підприємства не лише протягом звітного періоду, але й у перспективі.

Крім того, існують певні відмінності, які пов'язані з характером продукції, роботи й послуг, які виробляє чи надає підприємство, має або не має відповідні виробничі потужності, веде або не веде виробничу діяльність. Так, для комунальної компанії Yorkshire Water характерними показниками виробничого капіталу є електроенергія з відновлюваних джерел і тепло, які були вироблені та експортовані споживачам; для банку ABN AMRO – показники кількості офісів і відділень, у яких надають послуги, обладнання, а також виокремлення в складі виробничого капіталу послуг, які надає банк, та його фінансових продуктів. Натомість, сталеливарна компанія Tata Steel відносить до виробничого капіталу природні ресурси (у вигляді необробленої сталі), центри обробки сталі та інші активи, якими володіє компанія.

Тобто можемо побачити, що поняття виробничого капіталу є доволі широким і, відповідно, показники оцінки необхідно визначати, виходячи з характеру діяльності підприємства.

При оцінці інтелектуального капіталу (intellectual capital) необхідно брати до уваги його цінність, структуру та динаміку, а також додатковий прибуток, який отримує компанія завдяки інтелектуальному капіталові. Згідно з IIRF [5], інтелектуальний капітал – це організаційні, засновані на знаннях нематеріальні активи, які можна розділити на інтелектуальну власність та організаційний капітал, тобто об'єкти, які пов'язані з використанням людського капіталу (Табл. 3).

Таблиця 3. Приклади показників оцінки інтелектуального капіталу за IIRF. (Джерело: розроблено на основі [3, 5])

№ з/п	Складові інтелектуального капіталу	Показники оцінки	
		Фінансові	Нефінансові
1.	Інтелектуальна власність		
1.1.	Патенти	витрати на дослідження	<ul style="list-style-type: none"> ■ кількість поданих заявок на отримання патентів; ■ кількість отриманих патентів
1.2.	Програмне забезпечення, права та ліцензії	сума грошових коштів, отримана за допомогою програмного забезпечення	-
2.	Організаційний капітал		
2.1.	Знання, досвід персоналу	-	<ul style="list-style-type: none"> ■ кількість скарг від клієнтів за період / міс. / рік; ■ кількість тестових випробувань щодо володіння новими технологіями
2.2.	Корпоративна культура, цінності, традиції, символи	розмір витрат на навчання персоналу	

О. О. Нестеренко зазначила, що методики, запропоновані науковою спільнотою для оцінки інтелектуального капіталу, на сьогодні засновані на нефінансових кількісних і якісних показниках [15]. Зокрема, автор наводить такі нефінансові показники, як: об'єкти промислової власності (винаходи, зразки), права власності на програми / бази даних. Цю групу показників можемо доповнити показниками, на які вказує Н. М. Свічкарь, – обсяг навчання одного працівника (людино-год.), обсяг навчальних курсів (год.).

У свою чергу автори називають і ряд фінансових показників для оцінки інтелектуального капіталу. Наприклад, Н. М. Свічкарь – витрати на навчання персоналу, М. Petrova-Kirova [18] – співвідношення витрат на розгортання систем ERP (Система планування ресурсів підприємства) відносно витрат на науково-дослідницьку діяльність або інший нематеріальний актив за певний період до доходу (реалізації); М. Utku та Y. Kaуа [7] – динаміка зростання продажів через цифрові канали до загального обсягу продажів, кількість виконаних консалтингових проектів та складені звіти про сталий розвиток за рік.

Аналіз інтегрованих звітів зарубіжних підприємств дозволив виявити показники, використані ними для оцінки інтелектуального капіталу (Табл. 4).

Таблиця 4. Приклади показників оцінки інтелектуального капіталу в інтегрованих звітах підприємств. (Джерело: розроблено на основі [1, 2, 22, 26])

№ з/п	Джерело	Показники оцінки	
		Фінансові	Нефінансові
1	Інтегрований звіт Tata Steel за 2018 рік [22]	<ul style="list-style-type: none"> витрати на дослідження та розробку 	<ul style="list-style-type: none"> кількість заявок на патенти; кількість виданих патентів
2	Інтегрований звіт ABN AMRO за 2020 рік [1]	Інвестиції в технології: <ul style="list-style-type: none"> банківські та інші платіжні системи; політика, засоби контролю та вказівки; бренд і репутація 	<ul style="list-style-type: none"> загальна кількість скарг клієнтів щодо порушень конфіденційності даних; загальна кількість скарг клієнтів щодо порушення інших регуляторних або добровільних національних кодексів
3	Інтегрований звіт Anglo Platinum за 2019 рік [2]	<ul style="list-style-type: none"> інвестиції в технології видобутку 	<ul style="list-style-type: none"> інтелектуальна власність, застосована до нового обладнання для видобутку корисних копалин; інтелектуальна власність і технологічні переваги в обробці; культура компанії; бренд і репутація
4	Методичний звіт Yorkshire Water за 2022 рік [26]	<ul style="list-style-type: none"> витрати на дослідження та розробки; загальні витрати на різноманітні програми 	<ul style="list-style-type: none"> кількість годин, витрачених на навички ефективності; кількість годин, витрачених на інструктаж з охорони праці

Цікавою особливістю оцінки інтелектуального капіталу вищенаведеними підприємствами є те, що деякі їхні показники бренду й репутації відображаються або за допомогою фінансових показників (наприклад, витрат на розвиток), або як актив у складі інтелектуального капіталу без зазначення одиниць виміру.

Слід додати, що інтелектуальний капітал тісно пов'язаний із людським капіталом, а людський – із соціально-репутаційним капіталом. Тому вони можуть впливати на вартісну оцінку одне одного. Показники, зазначені в Табл. 5, одночасно можна використати для оцінки цих видів капіталів.

У IIRF людський капітал (human capital) визначений як компетенції, здібності та досвід людей, а також їхня мотивація до інновацій [5]. Для характеристики людського капіталу застосовують і фінансові, і нефінансові показники. Нижче ці показники згруповані за складовими людського капіталу (Табл. 5).

Таблиця 5. Приклади показників оцінки людського капіталу за IIRF. (Джерело: розроблено на основі [5])

№ з/п	Складові людського капіталу	Показники оцінки	
		Фінансові	Нефінансові
1	Відповідність та підтримка працівниками моделі корпоративного управління організації, підходу до управління ризиками та етичних цінностей	-	Кількість годин, витрачених на корпоративний розвиток працівників
2	Здатність працівників розуміти, розробляти та реалізовувати стратегію підприємства	-	Кількість створених / реалізованих проєктів, які пов'язані з діяльністю організації за рік
3	Лояльність та мотивація працівників до вдосконалення процесів, товарів і послуг, включаючи їхню здатність керувати, керувати та співпрацювати (найважливіший показник)	-	Оцінка залучення працівників (%)
4	Знання, освіта, досвід, навички працівників	-	Кількість затрачених на навчання годин на місяць / рік
5	Продуктивність діяльності працівників	Виплачена зарплата	Продуктивність праці

Отже, можна відзначити, що розробники IIRF роблять акцент на використанні нефінансових показників.

Р. М. Іванчук пропонує не менш цікаву методику оцінки рентабельності працівників, яку застосовує Торговий Дім «Харківський тракторний завод». На підприємстві оцінка рентабельності працівників, окрім розрізнених кількісних

показників, включає систему збалансованих показників «Персонал» [6]. У цій системі на кожного працівника ведеться особиста розрахункова карта для оцінки його діяльності та визначення корисності спеціаліста для підприємства. Карта, зокрема, містить такі показники:

- кількість інноваційних пропозицій (нефінансовий показник);
- кількість виконаних планів (нефінансовий показник);
- прибуток на одного працівника (фінансовий показник) [6].

Наведена вище методика передбачає використання системи фінансових і нефінансових показників і може бути ефективною для оцінки продуктивності та залучення працівників до роботи на підприємствах, але вимагає розробки належних критеріїв і алгоритмів їх застосування з урахуванням змісту функціональних обов'язків кожного працівника.

Інші автори, наприклад, Н. М. Свічкарь [21], Р. М. Іванчук [6], М. Petrova-Kirova [18], М. Utku та Y. Kaуа [7], також пропонують використовувати й фінансові (витрати на навчання персоналу, витрати на розвиток персоналу), і нефінансові (кількість працівників; рівень залучення персоналу; рентабельність персоналу; відношення середньооблікової кількості працівників за певний період до виручки (реалізації); відношення витрат на працівників (включаючи виплати, витрати на кваліфікацію та перекваліфікацію тощо) за період до виручки від реалізації за відповідний період; частка жінок серед працівників підприємства в цілому, серед керівників середнього та вищого рангу зокрема; плинність кадрів; кількість годин внутрішнього навчання, задоволення працівників (%).

Аналіз практики оцінки людського капіталу в інтегрованих звітах досліджуваних підприємств показав, що на практиці для його характеристики використовують певні фінансові та нефінансові показники (Табл. 6).

Таблиця 6. Приклади показників оцінки людського капіталу в інтегрованих звітах підприємств. (Джерело: розроблено на основі [1, 2, 22, 26])

№ з/п	Джерело	Показники людського капіталу	
		Фінансові	Нефінансові
1	Інтегрований звіт Tata Steel за 2018 рік [22]	<ul style="list-style-type: none"> ▪ інвестиції (витрати) на навчання та розвиток працівників 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ кількість штатних працівників; ▪ індекс здоров'я; ▪ продуктивність працівників (наприклад, тонн сирової сталі, виробленої на одного працівника за рік)
2	Інтегрований звіт ABN AMRO за 2020 рік [1]	<ul style="list-style-type: none"> ▪ витрати на зовнішнє навчання, навички та розвиток кар'єри; ▪ витрати на персонал 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ загальна кількість працівників; ▪ залучення працівників; ▪ коефіцієнт прогулів
3	Інтегрований звіт Anglo Platinum за 2019 рік [2]	<ul style="list-style-type: none"> ▪ витрати на оплату праці; ▪ витрати на навчання / розвиток 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ кількість робочої сили; ▪ % працівників-жінок
4	Методичний звіт Yorkshire Water за 2022 рік [26]	<ul style="list-style-type: none"> ▪ витрати на здоров'я; ▪ загальні витрати на наймання для всіх робітників (включно із зарплатою, внесками роботодавця на національне страхування та пенсійними внесками роботодавця) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ інфляція заробітної плати; ▪ загальна кількість працівників

Вартісна оцінка людського капіталу в інтегрованій звітності зазначених підприємств здійснюється переважно за допомогою показників витрат. Також зазначаються різні нефінансові показники, серед яких найбільш поширеним є показник загальної кількості працівників (дозволяє простежити плинність кадрів на підприємстві протягом певного періоду) й частка жінок, а специфічними – «індекс здоров'я» та «інфляція заробітної плати працівників».

Доречно відзначити таку складову людського капіталу як лояльність і мотивація персоналу, оцінка яких є складним завданням. Для прикладу можна навести показник залучення працівників до певного проєкту за звітний період. Його можна виразити через відсоток працівників, які були залучені до певного проєкту в звітному періоді. Це дозволить не лише порівняти залучення працівників у різні періоди, визначити перспективні показники, але й кількісно виразити зміну вартості людського капіталу. Однак при цьому складно оцінити відданість працівників певній роботі та їхню ефективність.

Для характеристики соціально-репутаційного капіталу (social and relationship capital) в інтегрованому звіті необхідно проаналізувати стійкість зв'язків компанії з контрагентами, відносини з суспільством та репутацію компанії [5]. Основними складовими цього капіталу, згідно з IIRF, є:

- спільні норми, загальні цінності та поведінка;

- відносини з ключовими зацікавленими сторонами (зокрема, довіра та готовність співпрацювати), які організація розвинула, прагне створити та захистити;
- нематеріальні активи, пов'язані з брендом і репутацією, які організація розробила;
- соціальна ліцензія організації на діяльність [5].

У IIRF не наведені приклади показників соціально-репутаційного капіталу, а довідкові матеріали [3] містять лише три, а саме:

- фінансові: соціальні інвестиції (гроші, витрачені на філантропію);
- нефінансові: рейтинг «Чудове місце для роботи»; участь у суспільному житті.

Зазначені показники, на нашу думку, можна віднести до складових соціально-репутаційного капіталу.

Г. О. Партин пропонує підходи до визначення складу нефінансових показників, які дозволять адекватно представити соціально-репутаційний капітал, а саме такі кроки:

- виокремити найважливіші для конкретного підприємства елементи й складові та встановити їхню вагу для формування цього капіталу (у відсотках або частках одиниці);
- визначити основні чинники формування цих складових та оцінити силу їхнього впливу за бальною шкалою (наприклад, від 1 до 5);
- розраховувати значення показників впливу окремих елементів на «обсяг» соціально-репутаційного капіталу підприємства (за бальною шкалою) та оцінити загальний рівень його розвитку [17].

Як приклад нефінансових показників для оцінки соціально-репутаційного капіталу Г. О. Партин наводить частку нових продуктів, показник реакції на потреби клієнтів [17]. До цього переліку слід додати показники з публікації інших авторів, зокрема: кількість волонтерів; кількість соціальних програм на підприємстві; відношення середньої заробітної плати працівників підприємства до середньої для країни; рівень задоволення клієнтів [7; 18; 21].

Крім того, Г. О. Партин пропонує використовувати фінансові методи оцінки соціально-репутаційного капіталу підприємства – витратний, дохідний і ринковий. У цілому пропозиція є слушною, але для кожного методу необхідно розробити конкретні показники.

Аналіз інтегрованих звітів зарубіжних підприємств дозволив виокремити показники, які вони використовують для характеристики соціально-репутаційного капіталу (Табл. 7).

Таблиця 7. Приклади показників оцінки соціально-репутаційного капіталу в інтегрованій звітності підприємств. (Джерело: розроблено на основі [1, 2, 22, 25])

№ з/п	Джерело	Показники оцінки	
		Фінансові	Нефінансові
1	Інтегрований звіт Tata Steel за 2018 рік [22]	<ul style="list-style-type: none"> ▪ витрати на корпоративну соціальну відповідальність 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ індекс задоволення клієнтів; ▪ кількість скарг клієнтів на якість (товару, обслуговування)
2	Інтегрований звіт ABN AMRO за 2020 рік [1]	<ul style="list-style-type: none"> ▪ інвестиції до фонду соціального впливу для реалізації внутрішніх проєктів; ▪ інвестиції в громади 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ доступність інтернет- та мобільного банківського обслуговування, %; ▪ випадки, які стосуються конкретного взаємозв'язку між правами людини та оцінкою ризику стійкості, %
3	Інтегрований звіт Anglo Platinum за 2019 рік [2]	<ul style="list-style-type: none"> ▪ сплачені податки; ▪ витрати на корпоративні соціальні інвестиції 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ кількість створених робочих місць
4	Методичний звіт Yorkshire Water за 2018 рік [25]	<ul style="list-style-type: none"> ▪ сума, витрачена на навчання працівників; ▪ кошти, зібрані для WaterAid 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ кількість подій, візитів та відвідувачів; ▪ час, витрачений працівниками на волонтерство, із розподілом за підрозділами; ▪ загальне задоволення клієнтів

Вартісна оцінка соціально-репутаційного капіталу в інтегрованій звітності зазначених підприємств здійснюється переважно за допомогою показників соціальних інвестицій, що дозволяє оцінити вклад підприємств у розвиток суспільства протягом певного періоду діяльності. До нефінансових показників вони відносять: показники, які пов'язані з участю підприємств у суспільному житті та рівень задоволення клієнтів наданими товарами, роботою або послугами. Показники задоволення клієнтів дозволять оцінити якість роботи персоналу зі споживачами.

Зазначені показники не лише відповідають вимогам IIRF, але й дещо розширюють їх перелік за рахунок застосування додаткових показників, які безпосередньо пов'язані з видом їхньої економічної діяльності.

Згідно з IIRF [5], до природного капіталу (natural capital) відносять усі відновлювані та невідновлювані природні ресурси та процеси, які забезпечують організацію товарами чи послугами, що сприяють колишньому, теперішньому чи майбутньому добробуту організації. Він включає: повітря, воду, землю, корисні копалини та ліси, а також біологічну різноманітність і здоров'я екосистем [5].

У довідкових матеріалах [3] наведені такі показники природного капіталу:

- фінансові: інвестиції в захист навколишнього середовища;
- нефінансові: викиди CO₂, перероблені відходи.

До характеристики природного капіталу доречно також додати показники, що вказують на ступінь впливу підприємства на навколишнє середовище в процесі його економічної діяльності. Про такий вплив може свідчити інформація про виділені екологічні інвестиції на заходи збереження навколишнього середовища або про дотримання норми викидів в атмосферу та річки шкідливих речовин від господарської діяльності підприємства.

Для визначення переліку показників оцінки природного капіталу О. О. Нестеренко [14] пропонує використовувати:

- фінансові методи: ринковий (ціни на газ, нафту, залізну руду), рентний (дохід від ренти природного ресурсу), відтворювальний (обсяг витрат на відновлення / компенсацію природного ресурсу) та метод на основі запасів природного ресурсу (загальний обсяг запасів природного ресурсу);
- методи бухгалтерської оцінки природного капіталу, класифікуючи його на оборотні та необоротні активи (Табл. 8).

Таблиця 8. Бухгалтерська оцінка природного капіталу. (Джерело: розроблено на основі [14])

№ з/п	Складові природного капіталу	Показники оцінки
1	Необоротні активи	
1.1	Основні засоби природоохоронного призначення	Первісна / залишкова / ліквідаційна вартість, чиста вартість реалізації, теперішня вартість майбутніх грошових надходжень
1.2	Біорізноманіття	Оцінка за шкалою екосистемного збереження, рентний підхід (ціна природного ресурсу, переважно земельного), бонітування (вміст гумусу в орному шарі й за генетичними горизонтами, %)
1.3	Природні ресурси	Експертна / ринкова / фактична собівартість
1.4	Нематеріальні активи (права на користування природними ресурсами)	Первісна / залишкова / справедлива / ринкова вартість, оцінка на основі прибутковості
2	Оборотні активи	
2.1	Поточні біологічні активи	Первісна / справедлива вартість
2.2	Органічне виробництво	Виробнича собівартість органічної продукції
2.3	Витрати майбутніх періодів	Теперішня вартість

Кожен із запропонованих фінансових методів має свої переваги та недоліки при оцінці природного капіталу. Тому необхідно ретельно підходити до їх вибору. Неправильно обраний метод може призвести до викривлення реальної вартості соціально-репутаційного капіталу. Натомість метод бухгалтерської оцінки природного капіталу, на нашу думку, може бути більш ефективним, ніж існуючі методи, оскільки цей метод дозволяє відстежувати вартість певних елементів природного капіталу впродовж усієї діяльності підприємства. Тобто дозволяє проаналізувати весь цикл використання певного активу в складі природного активу – від створення до втрат його вартості – та своєчасно її коригувати.

Інші дослідники – Н. М. Свічкарь [21], О. О. Нестеренко [14], – розглядаючи методи оцінки природного капіталу, також рекомендують розраховувати окремі із зазначених фінансових показників (первісна вартість основних засобів природного призначення, справедлива вартість біологічних активів, витрати на екологічну безпеку). Крім того, вони пропонують і кілька нефінансових показників: обсяги споживання води, споживання паперу, термін окупності інвестицій природоохоронного характеру. Зарубіжні автори М. Petrova-Kirova [18], М. Utku та Y. Kaya [7] для цього виду

капіталу наводять приклади переважно нефінансових показників: відношення податкових витрат на різні типи вантажних транспортних засобів; коефіцієнт стійкого кредитного портфеля. Наведені ними приклади фінансових показників природного капіталу (обсяг коштів, внесених в інвестиційні програми громади; обсяг щорічного внеску в скорочення викидів CO₂; обсяг фінансової допомоги проектам із відновлюваної енергії) також заслуговують на увагу.

Результати аналізу інтегрованих звітів зарубіжних підприємств щодо структури показників, які вони використовують для характеристики природного капіталу, наведені в Табл. 9.

Таблиця 9. Приклади показників оцінки природного капіталу в інтегрованій звітності. (Джерело: розроблено на основі [1, 2, 22, 26])

№ з/п	Джерело	Показники оцінки	
		Фінансові	Нефінансові
1	Інтегрований звіт Tata Steel за 2018 рік [22]	<ul style="list-style-type: none"> капіталу витрачено на навколишнє середовище 	<ul style="list-style-type: none"> енергоємність виробленої сирової сталі (Гкал / TCS); питома витрата води (метри кубічні на тону виробленої сирової сталі)
2	Інтегрований звіт ABN AMRO за 2020 рік [1]	<ul style="list-style-type: none"> вартість угод циклічної економіки, затверджених протягом року; інвестиції у відновлювану енергію 	<ul style="list-style-type: none"> викиди вуглецю від власної діяльності; загальне споживання енергії (за винятком транспорту), із яких 70% були відновлюваними джерелами енергії, ГВт/год.
3	Інтегрований звіт Anglo Platinum за 2019 рік [2]	<ul style="list-style-type: none"> витрати на скорочення викидів SO₂; загальні витрати на навколишнє середовище 	<ul style="list-style-type: none"> загальний відбір води, із якої 50% переробляється; використано енергії (МгДж)
4	Методичний звіт Yorkshire Water за 2022 рік [26]	<ul style="list-style-type: none"> розмір збитку від викидів CO₂; дохід від деревини 	<ul style="list-style-type: none"> викиди CO₂ від автопарку; кількість випадків забруднення 1,2,3 категорії

Оцінка природного капіталу в інтегрованій звітності наведеними вище підприємствами здійснюється переважно за допомогою показників витрат на скорочення викидів, обсягу інвестицій на екологічну безпеку та навколишнє середовище. Також використовують нефінансові показники, такі як: рівень викиду CO₂ від діяльності підприємства, скільки було використано енергії та інші більш специфічні для підприємств показники. Усі наведені вище показники характеризують рівень залучення підприємства до поліпшення стану навколишнього середовища та екології загалом.

Проведене дослідження дозволило побудувати загальну систему оцінки капіталів в інтегрованих звітах (Рис. 1).

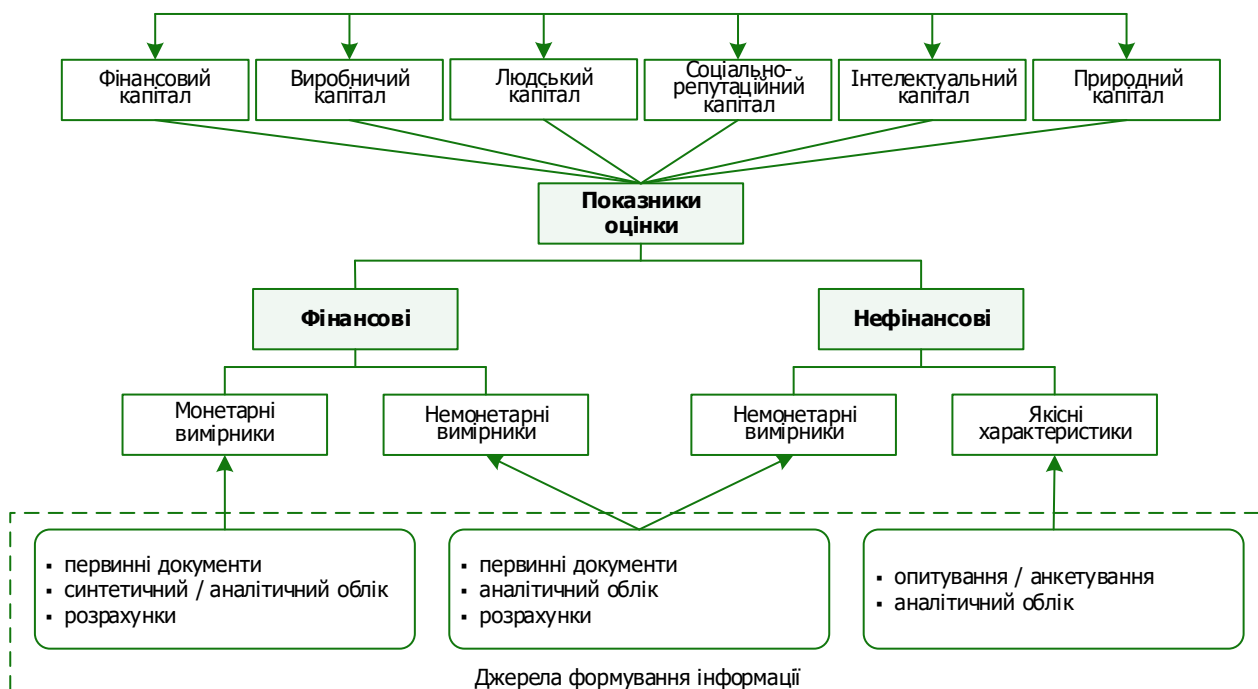

Рис. 1. Система показників оцінки капіталів в інтегрованих звітах.

Наведені на Рисунку 1 блоки «монетарні вимірники» й «немонетарні вимірники» передбачають розрахунок і подання в інтегрованому звіті для кожного виду капіталів переліку фінансових і нефінансових показників, які були виокремлені в ході дослідження, з урахуванням відповідних факторів впливу і, насамперед, виду економічної діяльності підприємства.

Підводячи підсумки аналізу обраної інформаційної бази, можемо зазначити, що побудова системи показників є важливою не лише для оцінки окремих капіталів, але й для загальної їх оцінки або, по-іншому, для визначення вартості бізнесу в цілому. Серед іншого, це дозволяє врахувати, що певні показники впливають на оцінку більш ніж одного капіталу (наприклад, витрати на навчання робітників – інтелектуальний, соціально-репутаційний, людський; інвестиції в нові технології – виробничий, інтелектуальний).

Показники за кожним видом капіталів рекомендуємо поділити на дві групи:

- загальні показники, які можна застосовувати на підприємствах незалежно від виду їхньої діяльності (або / та які є найбільш актуальними) для постачальників фінансового капіталу (наприклад, прибуток / збитки, обсяг реалізованих товарів, витрати на оплату праці, інвестиції в нові технології тощо);

- додаткові показники, які дають більш специфічну оцінку капіталам підприємств, виходячи з особливостей виду їхньої діяльності, або доповнюють інформацію про загальні показники (наприклад, товарооборот, права на видобування, отримані патенти, енергоємність виробленої сировини тощо).

Зважаючи на цей підхід, проаналізовані загальні та додаткові показники, можемо зробити висновки щодо кількості та характеру показників кожної групи (Табл. 10).

Таблиця 10. Кількість показників оцінки капіталів в інтегрованій звітності. (Джерело: узагальнено авторами за [1-3, 5-8, 14-18, 20-23, 25, 26])

№ з/п	Капітал	Загальні		Додаткові	
		Фінансові	Нефінансові	Фінансові	Нефінансові
1	Фінансовий капітал	4	1	12	6
2	Виробничий капітал	2	4	8	12
3	Інтелектуальний капітал	3	3	6	15
4	Людський капітал	2	4	4	15
5	Соціально-репутаційний капітал	2	3	2	8
6	Природний капітал	2	2	10	11
Разом		15	17	42	67

Отже, проведені систематизація й аналіз показників капіталів за матеріалами інтегрованих звітів підприємств, наукових публікацій та чинними регламентами в царині інтегрованого звітування підтвердили, що кількість загальних показників значно менша за кількість додаткових показників за всіма видами капіталів; лише для фінансового капіталу частка фінансових показників більша, ніж нефінансових; найбільша кількість показників пропонується для інтелектуального, виробничого й людського капіталу, а найменша – для соціально-репутаційного та природного.

ДИСКУСІЯ

У ході дослідження підходів до оцінки капіталів підприємства в інтегрованій звітності було підтверджено відсутність формалізованих підходів до оцінки капіталів в інтегрованій звітності, зокрема чітко визначених показників, які можна застосувати для надання достовірної інформації про створення вартості підприємства. Це доводить необхідність побудови загальної системи оцінки капіталів в інтегрованій звітності.

У цьому контексті ми поділяємо думку дослідників К. Leach, А. Grigg, В. O'Connor та інших [9] щодо того, що дані звітності підприємств про активи, які відносяться зокрема до природного капіталу, часто є неповними й можуть надати лише часткову картину їхнього загального стану та існуючих тенденцій. Як результат, вони не дозволяють провести таку оцінку капіталів, якої потребують користувачі інтегрованої звітності. Надана дослідниками систематизована, багаторівнева класифікація складових природного капіталу є прикладом того, якої основи потребує розробка методичних підходів оцінки інших видів капіталу.

Можна погодитися з О. О. Нестеренко [15], яка вказує на те, що наукова спільнота в цілому визнала необхідність застосування нефінансових кількісних і якісних показників для характеристики інтелектуального капіталу підприємства. Та варто зазначити, що нині акцент на нефінансові показники дослідники роблять не тільки щодо інтелектуального капіталу, але й щодо інших капіталів. У цілому ж кожен із дослідників [6-8, 14-17, 18, 20, 21] використовує й фінансові, і нефінансові показники для оцінки капіталів в інтегрованій звітності. Однак щодо фінансового капіталу думки дослідників розділились. Так, наприклад А. С. Крутова, О. О. Нестеренко [8], М. Utku та Y. Kaуа [7] використовують для характеристики фінансового капіталу й фінансові, і нефінансові показники. Натомість Н. М. Свічкарь [21], яка в цілому визнає доцільність упровадження нефінансових показників, тільки для цього капіталу наводить приклади виключно фінансових показників. На нашу думку, поряд із фінансовими (монетарними) показниками при визначенні зміни / збереження стану фінансового капіталу доцільно використовувати похідні нефінансові показники.

І тут маємо звернути увагу на доцільність запропонованого Г. О. Партин [17] покровокого підходу до визначення складу нефінансових показників, які дозволять адекватно представити певний (автор розглядає на прикладі соціально-репутаційного) капітал, визначаючи важливість кожного з показників за бальною шкалою. Зауважимо, що основою для такого підходу має стати ґрунтовний аналіз показників для кожного виду капіталу з їх подальшою класифікацією та систематизацією за обраною системою ознак. У зв'язку з цим маємо підтримати наукові пошуки групи дослідників К. Leach, А. Grigg, В. O'Connor та інших [9], які побудували багаторівневу й багатофакторну систему показників природного капіталу.

Проведений нами аналіз виявив розбіжності в пропозиціях дослідників щодо структури показників оцінки для всіх капіталів. У цьому контексті ми в цілому підтримуємо рекомендацію Н. М. Свічкарь [21] щодо необхідності визначення «комплексу базових показників», що підлягають розкриттю в інтегрованій звітності. Однак вважаємо за необхідне уточнити. У контексті окремого капіталу термін «базовий показник» дійсно є коректним. Однак, на нашу думку, при спробі формалізувати методичні підходи до оцінки й побудувати систему показників, яка включає всі капітали, що представлені в інтегрованому звіті, доцільно ділити показники на «загальні» та «додаткові». При цьому під загальними ми пропонуємо розуміти показники, які можуть використовувати підприємства різних сфер діяльності, а під додатковими – усі інші.

Проведена апробація запропонованого підходу на прикладі показників, акумульованих з усіх представлених в нашому дослідженні джерел, показала, що «загальних» показників значно менше, ніж «додаткових». Однак розширення переліку «загальних» показників для оцінки кожного з капіталів має проводитися з урахуванням очікувань широкого кола зацікавлених сторін і, насамперед, постачальників фінансового капіталу як основних користувачів інтегрованої звітності.

ВИСНОВКИ

Умовою відображення капіталів в інтегрованій звітності є їх оцінка, тобто характеристика з використанням системи відповідних показників.

Проведений аналіз наукових публікацій та інтегрованих звітів підприємств показав, що існують різні підходи до оцінки кожного виду капіталів. Для цього застосовують і фінансові (монетарні та немонетарні), і нефінансові показники. При цьому кількісні показники дуже важливі для пояснення практики використання організацією різних капіталів і їх зміни. Натомість якісні показники допомагають краще розкрити інформацію для оцінки капіталів. Оцінка деяких видів капіталів здійснюється тільки за допомогою якісних показників.

У межах отриманої вибірки виділені загальні для всіх підприємств (сфер діяльності) та додаткові (або специфічні) показники для кожного з капіталів. Їх аналіз дозволяє зробити висновок про недостатність використання виключно загальних показників. На нашу думку, існує потреба у включенні до інтегрованих звітів підприємств додаткових показників, що дозволить підвищити достовірність оцінки капіталів в інтегрованій звітності та надати більш повну інформацію зацікавленим сторонам. Наступним кроком є виділення показників, які можна використовувати для характеристики двох і більше капіталів відповідно до принципів інтегрованого мислення.

Не існує формалізованого чи загальноновизнаного переліку показників для характеристики капіталів підприємства в інтегрованій звітності та методів їх оцінки. Отже, підприємства повинні самостійно визначати їх з урахуванням виду своєї економічної діяльності, обраних пріоритетів сталого розвитку, вимог національних регламентів тощо.

Отримані результати відкривають нові напрями подальших досліджень, які допоможуть відповісти на питання стосовно формування загальної вартості бізнесу, зокрема: визначення та систематизація переліку універсальних показників оцінки капіталів в інтегрованій звітності (загальних), які можна застосовувати на підприємствах незалежно від виду їхньої діяльності (або / та які є найбільш актуальними для постачальників фінансового капіталу); більш детальний аналіз того, яким чином формується вартість кожного з капіталів на підприємствах та їхній вплив на загальну вартість бізнесу; визначення методів і підходів оцінки капіталів, за допомогою яких можна достовірно визначити вартість бізнесу.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ВНЕСОК АВТОРІВ

Розробка концепції: Чуєнков А.

Супровід даних: Король С.

Формальний аналіз: Король С.

Методологія: Король С.

Контроль: Чуєнков А.

Перевірка: Чуєнков А.

Дослідження: Король С.

Візуалізація: Король С.

Управління проєктом: Чуєнков А.

Написання – рецензування та редагування: Чуєнков А.

Написання - оригінальний рукопис: Король С.

REFERENCES / ЛІТЕРАТУРА

1. ABN AMRO Bank. (2020). *Integrated Report*. <https://examples.integratedreporting.org/organizations/abn-amro/>
2. Anglo American Platinum. (2019). *Integrated Report*. <https://examples.integratedreporting.org/organizations/anglo-platinum/>
3. Capitals. Background Paper for <IR> (2013). <https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/03/IR-Background-Paper-Capitals.pdf>
4. Elmawazini, K., Chkir, I., Mrad, F., & Rjiba, H. (2022). *Does green technology innovation matter to the cost of equity capital? Research in International Business and Finance*, 62, 101735. <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2022.101735>
5. Integrated Reporting Framework. (n.d.). <https://www.integratedreporting.org/resource/international-ir-framework/>
6. Ivanchuk, R.M., & Ivanchuk, O.A. (2008). Metody otsinky liudskoho kapitalu. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, (2), 48–51. <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/17873>
7. Kaya, Y., & Utku, M. (2020). Integrated reporting and its application in Turkish banking sector. *Interdisciplinary Public Finance, Business and Economics Studies*, (3), 285–296. <https://doi.org/10.3726/b17540>
8. Krutova, A.S., & Nesterenko, O.O. (2017). Multyfunktionalna model opysu finansovoho kapitalu v intehrovanomu zvitii. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(23), 397–404. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2017_2_48
9. Leach, K., Grigg, A., O'Connor, B., Brown, C., Vause, J. Gheysens, J., Weatherdon, L., Halle, M., Burgess, N., Fletcher, R., Bekker, S., King, S., & Jones, M. (2019). A common framework of natural capital assets for use in public and private sector decision making. *Ecosystem Services*, 36. <https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2019.100899>
10. Magno Marchiori, D., Gouveia Rodrigues, R., Popadiuk, S., & Wagner Mainardes, E. (2022). The relationship between human capital, information technology capability, innovativeness and organizational performance: An integrated approach. *Technological Forecasting and Social Change*, 177, 121526. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2022.121526>
11. Martínez-Ferrero, J., & Sánchez, I. (2017). Sustainability assurance and cost of capital: Does assurance impact on credibility of corporate social responsibility information?. *Business Ethics a*

- European Review*, 26(3), 223–239.
<https://doi.org/10.1111/beer.12152>
12. Martínez-Ferrero, J., Ruiz-Barbadillo, E. & Guidi, M. (2021). How capital markets assess the credibility and accuracy of CSR reporting: Exploring the effects of assurance quality and CSR restatement issuance. *Business Ethics, the Environment and Responsibility*, 30(4), 551–569. <https://doi.org/10.1111/beer.12355>
 13. Mengke, Z., Yan, H., & Yifan, J. (2023). A virtuous circle brought about by corporate social responsibility – A study of the dynamic relationship between social capital, social responsibility and corporate value. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 1–16. <https://doi.org/10.1002/csr.2525>
 14. Nesterenko, O.O. (2017). Metodichni zasady otsinky pryrodnoho kapitalu v intehrovani zvitnosti. *Ekonomichniy prostir*, 122, 117–125. <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/613/1/Nesterenko.pdf>
 15. Nesterenko, O.O. (2018). Binarna systema otsinky intelektualnoho kapitalu v intehrovani zvitnosti. *Intelekt XXI*, 2, 193–198. http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2018_2_42
 16. Noor, S., Saeed A., & Saad Baloch, M., & Awais, M. (2020). CSR permanency, family ownership, and firm value: Evidence from emerging economies. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(5), 2135–2149. <https://doi.org/10.1002/csr.1953>
 17. Partyn, H.O., Zahorodnyi, A.H., & Zaiets, N.I. (2019). Sotsialno-reputatsiinyi kapital pidpriemstva: Sutnist, skladovi, otsiniuvannia. *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomoria*, (1), 10–17. [https://doi.org/10.31521/2313-092x/2019-1\(101\)-2](https://doi.org/10.31521/2313-092x/2019-1(101)-2)
 18. Petrova-Kirova, M. (2019). Integrated reporting the new direction in the corporate reporting. *MEST Journal*, 7(1), 80–84. <https://doi.org/10.12709/mest.07.07.01.11>
 19. Piechocka-Kałużna, A., Tłuczak, A., & Łopatka, P. (2021). The impact of CSR/ESG on the cost of capital: a case study of US companies. *European Research Studies Journal*, 24(3), 536–546. <https://www.um.edu.mt/library/oar/handle/123456789/105432>
 20. Romashko, O., Isaia, O., Semenov, A., Sazonovad, T., Podike, I., Hnatenko, I., & Rubezhanska, V. (2021). Methods of multi-criteria evaluation of economic efficiency of investment projects. *Journal of Project Management*, 6(2), 93–98. <https://doi.org/10.5267/j.ipm.2021.1.001>
 21. Svichkar, N., & Kobets, Ye. (2021). Vprovadzhennia intehrovanoi zvitnosti yak novoi modeli upravlinnia biznesom. *Ekonomika ta suspilstvo*, 33. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-57>
 22. Tata Steel. (2019). *Integrated Report*. <https://examples.integratedreporting.org/organizations/tata-steel/>
 23. Value creation. Background paper. (n.d.). <https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/08/Background-Paper-Value-Creation.pdf>
 24. Wang, X., & Yu, J. (2023). Accumulating human capital: Corporate innovation and firm value. *International Review of Finance*, 1– 27. <https://doi.org/10.1111/irfi.12422>
 25. Yorkshire Water. (2018). *Total Impact and Value Assessment*. <https://www.yorkshirewater.com/media/hm2df10b/tiva-methodology-report.pdf>
 26. Yorkshire Water. (2022). *Our Contribution to Yorkshire. Methodology Report*. <https://www.yorkshirewater.com/media/tgamw0wd/our-contribution-fy22-methodology.pdf>

Andrii Chuienkov, Svitlana Korol

CAPITALS ASSESSMENT IN INTEGRATED REPORTING

The purpose of the article is the analysis of capital valuation methods in the integrated reporting of enterprises and the formation of an appropriate system of indicators for determining the value of the business.

A condition for displaying capital in integrated reporting is their assessment, i.e. characterization using a system of relevant indicators.

The analysis of scientific publications and integrated reports of enterprises showed that there are different approaches to the assessment of each type of capital. For this, both financial (monetary and non-monetary) and non-financial indicators are used. Quantitative indicators are very important for explaining the practice of the organization's use of various capitals and their changes. Qualitative indicators help to better disclose information for capital evaluation. There is no formalized or generally recognized list of indicators for characterizing enterprise capital. Therefore, enterprises must independently

determine them, based on the type of their economic activity. Likewise, there is no unanimity regarding the methods of capital assessment for their reflection in integrated reporting. Their choice depends on the selected indicator system.

The proposed division of indicators into general and additional allows for a more systematic approach to the development of their system by types of capital. In addition, it is advisable to take into account that certain indicators can be used to characterize two or more capitals.

The obtained results open up new areas of further research that will help answer questions about the formation of the total value of business, in particular: definition and systematization of a list of universal indicators of capital assessment in integrated reporting (general), which can be used at enterprises regardless of their type of activity (or/and which are most relevant for providers of financial capital); a more detailed analysis of how the value of each of the capitals at enterprises is formed and their impact on the overall value of the business; determination of capital valuation methods and approaches that can be used to reliably determine business value.

Keywords: business value, integrated reporting, financial capital, manufactured capital, human capital, social and relationship capital, intellectual capital, natural capital, financial indicators, non-financial indicators

JEL Classification: G31, G32, M20, M40, M49